Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2015 m. balandžio 16 d.[1]

Byla C-222/14

Konstantinos Maïstrellis
prieš
Ypourgos Dikaiosynis, Diafaneias kai Anthropinon Dikaiomaton

(Symvoulio tis Epikrateias (Graikijos Respublika) pateiktas prašymaspriimti prejudicinį sprendimą)

„Socialinė politika — Direktyva 96/34/EB — Bendrasis susitarimas dėl vaiko priežiūros atostogų — Teisėjų teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų — Vaiko priežiūros atostogų suteikimas dirbančiam tėvui, kai motina yra nedirbanti — Direktyva 2006/54/EB — Vienodas požiūris į vyrus ir moteris profesinės veiklos srityje“

I – **Įvadas**

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su Direktyvos 96/34/EB[2], kuria įgyvendinamas Bendrasis susitarimas dėl vaiko priežiūros atostogų, aiškinimu.

2. Pagrindinėje byloje, kurios dalykas yra 2010 ir 2011 m. susiklosčiusios faktinės aplinkybės, nagrinėjama teisėjų teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų. Pagal Graikijos teisę jiems nebuvo galima suteikti vaiko priežiūros atostogų, jei jų sutuoktinė sveikatos požiūriu galėjo prižiūrėti vaiką ir niekur nedirbo.

3. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėtų žinoti, ar toks vaiko priežiūros atostogų apribojimas gali būti suderinamas su Vaiko priežiūros atostogų direktyva ir ar šiuo atveju negalima įžvelgti neleistinos diskriminacijos dėl lyties, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2006/54/EB[3].

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — 1996 m. birželio 3 d. Tarybos direktyva dėl Bendrojo susitarimo dėl vaiko priežiūros atostogų, sudaryto tarp UNICE, CEEP ir ETUC (OL L 145, 1996 6 19, p. 4; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 285), iš dalies pakeista 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyva 97/75/EB (OL L 10, 1998 1 16, p. 24; specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 263; toliau taip pat – Vaiko priežiūros atostogų direktyva). Vaiko priežiūros atostogų direktyva pagal 2010 m. kovo 8 d. Tarybos direktyvos 2010/18/ES (OL L 68, 2010 3 18, p. 13), įgyvendinančios patikslintą BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP ir ETUC sudarytą Bendrąjį susitarimą dėl vaiko priežiūros atostogų, ir panaikinančios Direktyvą 96/34/EB, 4 straipsnį buvo panaikinta nuo 2012 m. kovo 8 d.; Direktyvą 2010/18/[ES] pagal jos 3 straipsnį reikėjo įgyvendinti iki 2012 m. kovo 8 d. Kadangi pagrindinės bylos dalykas yra 2010 ir 2011 m. susiklosčiusios faktinės aplinkybės, reikia taikyti Vaiko priežiūros atostogų direktyvą, o ne Direktyvą 2010/18. Tačiau joje nėra jokių svarbių pakeitimų, susijusių su prejudicinių klausimų tema.

3 — 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006 7 26, p. 23; toliau – Vienodo požiūrio direktyva).

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

4. Sąjungos teisės pagrindas nustatomas, pirma, taikant Vaiko priežiūros atostogų direktyvą ir, kita, Vienodo požiūrio direktyvą.

1. Vaiko priežiūros atostogų direktyva

5. Vaiko priežiūros atostogų direktyva įgyvendinamas Bendrasis susitarimas dėl vaiko priežiūros atostogų, sudarytas 1995 m. gruodžio 14 d. tarp Europos socialinių partnerių – Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC) – ir pateikiamas šios direktyvos priede.

6. Bendrajame susitarime dėl vaiko priežiūros atostogų nustatyta, jog būtina sukurti priemones, leidžiančias vyrams ir moterims suderinti savo profesines pareigas su pareigomis šeimai [4].

7. Bendrojo susitarimo 1 straipsnyje („Paskirtis ir taikymo sritis“) numatyta:

„1. Šiame susitarime nustatyti minimalūs reikalavimai, kad būtų galima lengviau suderinti dirbančių tėvų pareigas su profesinėmis pareigomis.

2. Šis susitarimas taikomas visiems darbuotojams, vyrams ir moterims, dirbantiems pagal darbo sutartis arba turintiems kitokius darbo santykius, apibrėžtus kiekvienos valstybės narės galiojančiuose teisės aktuose, kolektyvinėse sutartyse ar nusistovėjusioje tvarkoje.“

8. Bendrojo susitarimo (toliau – Susitarimas dėl vaiko priežiūros atostogų) 2 straipsnyje („Vaiko priežiūros atostogos“) nustatyta:

„1. Šio susitarimo 2.2 straipsnyje nurodytiems [dirbantiems] asmenims, vyrams ir moterims, suteikiama asmeninė teisė gauti tėvystės atostogas gimus vaikui ar jį įvaikinus, kurios skirtos prižiūrėti vaiką nuo trijų mėnesių iki tam tikro amžiaus, kuris gali būti iki 8 metų, ir yra nustatomas kiekvienos valstybės narės ir (arba) administracijos ir darbuotojų.

2. Siekiant skatinti lygias vyrų ir moterų galimybes ir vienodą požiūrį į vyrus ir moteris, šio susitarimo šalys susitaria, kad pagal 2.1 straipsnį teisė gauti tėvystės atostogas yra suteikiama be teisės ją perduoti kitam asmeniui.

3. Tėvystės atostogų suteikimo sąlygos ir detalios naudojimosi jomis taisyklės valstybėje narėje nustatomos teisės aktais ir (arba) kolektyvinėje sutartyje, laikantis šiame susitarime nustatytų minimalių reikalavimų. Konkrečiai valstybės narės ir (arba) administracija bei darbuotojai gali:

a) nuspręsti, ar tėvystės atostogos suteikiamos darbo dieną (savaitę) ar jos dalį <...>;

b) nustatyti, kad teisė gauti tėvystės atostogas suteikiama tik turint būtiną nustatytą darbo stažą toms atostogoms gauti, kuris negali viršyti vienerių metų;

c) <...>

4 — Žr. Bendrojo susitarimo bendrųjų nuostatų 4 punktą.

d) nustatyti terminą, prieš kiek laiko darbuotojas privalo darbdaviui pranešti apie savo ketinimą pasinaudoti teise gauti tėvystės atostogas, nurodydamas atostogų pradžią ir pabaigą;

e) nustatyti aplinkybes, kuriomis darbdavys <...> dėl pateisinamų, įmonės veiklai svarbių priežasčių gali atidėti tėvystės atostogų suteikimą <...>;

f) <...>“

2. Vienodo požiūrio direktyva

9. Vienodo požiūrio direktyvos vienuoliktoje konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Valstybės narės <...> turėtų toliau spręsti <...> žymios darbo rinkos lyčių segregacijos problemą priimdamos įvairias priemones, pavyzdžiui priemones dėl lankstaus darbo laiko, kad moterys ir vyrai galėtų geriau derinti pareigas šeimoje ir darbe. Jos taip pat galėtų apimti tinkamas priemones dėl vaiko priežiūros atostogų <...>.“

10. Direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad būtų įgyvendinamas moterų ir vyrų lygių galimybių bei vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas užimtumo ir profesinės veiklos srityje.

Šiuo tikslu į ją yra įtraukiamos nuostatos, skirtos vienodo požiūrio principui įgyvendinti šiose srityse:

<...>

b) darbo sąlygų, įskaitant užmokestį;

<...>“.

11. Pagal šios direktyvos 2 straipsnį:

„1. Šioje direktyvoje vartojamos tokios sąvokos:

a) tiesioginė diskriminacija – kai dėl lyties vienam asmeniui sudaromos mažiau palankios sąlygos palyginti su sąlygomis, kurios panašioje situacijoje yra, buvo ar būtų sudarytos kitam asmeniui; <...>“

12. Direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„Siekdamos užtikrinti visišką moterų ir vyrų lygybę per visą darbingą amžių, valstybės narės gali ir toliau taikyti arba nustatyti priemones, kaip apibrėžta Sutarties 141 straipsnio 4 dalyje.“

13. Direktyvos 14 straipsnyje numatyta:

„1. Nei viešajame, nei privačiame sektoriuose, įskaitant viešąsias įstaigas, negali būti nei tiesioginės, nei netiesioginės diskriminacijos dėl lyties šiais aspektais:

<...>

c) užimtumo ir darbo sąlygų, įskaitant atleidimus iš darbo, taip pat užmokesčio;

<...>“

14. Direktyvos 28 straipsnyje numatyta:

„1. Ši direktyva nepažeidžia nuostatų dėl moterų apsaugos, ypač dėl nėštumo ir motinystės.

2. Ši direktyva nepažeidžia Direktyvos 96/34/EB ir Direktyvos 92/85/EEB nuostatų.“

B – *Nacionalinė teisė*

15. Pagal pagrindinės bylos faktinių aplinkybių metu galiojusios redakcijos Graikijos teisės aktus kūdikio besilaukianti teisėja turi teisę gauti atostogas iki gimdymo ir po jo pagal valstybės civilinės administracijos tarnautojams taikomų teisės aktų nuostatas. Be to, pateikus prašymą jai suteikiami devyni mėnesiai apmokamų vaiko priežiūros atostogų.

16. Atitinkama teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų pagal nacionalinę teismų praktiką – be moterims skirtos įstatymo formuluotės – iš principo priklausytų ir teisėjams vyrams, jiems tapus tėvu.

17. Tačiau Valstybės tarnautojų įstatymo [5] 53 straipsnio 3 dalies trečioje pastraipoje, kuri atitinkamai buvo taikytina [6] bylai reikšmingu laikotarpiu, nesant specialių nuostatų teisėjams vyrams [7], buvo įtvirtintas šis apribojimas:

„Jeigu valstybės tarnautojo sutuoktinė nedirba arba nevykdo jokios profesinės veiklos, tarnautojas [vyras] neturi teisės į 2 dalyje nurodytą lengvatą [kuriai priklauso ir teisė gauti apmokamas vaiko priežiūros atostogas], išskyrus atvejus, kai sutuoktinė pripažinta negalinčia prižiūrėti vaiko dėl sunkios ligos arba neįgalumo.“

III – **Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas**

18. Pagrindinės bylos ieškovas yra Graikijos teisėjas. 2010 m. gruodžio mėn. jis paprašė suteikti jam apmokamas vaiko priežiūros atostogas, kad jis galėtų prižiūrėti 2010 m. spalio 24 d. gimusį vaiką.

19. 2011 m. kompetentinga institucija atmetė šį prašymą nurodydama Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos nuostatą, nes jo sutuoktinė nedirba ir todėl ieškovui vaiko priežiūros atostogos nepriklauso.

20. Tokį sprendimą ieškovas apskundė *Symvoulio tis Epikrateias* (toliau – Valstybės Taryba). Valstybės Taryba mano, kad ieškovui suteikti jo pageidaujamas atostogas būtų galima tik tada, jei Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečia pastraipa būtų nesuderinama su direktyvomis 96/34 ir 2006/54.

5 — Įstatymas dėl valstybės tarnautojų ir pagal viešąją teisę įsteigtų juridinių asmenų tarnautojų statuso (toliau – Įstatymas 3528/2007).

6 — 2012 m. specialiai teisėjams vyrams buvo priimta 53 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos turinį atitinkanti nuostata, kuri galioja ir toliau. Tačiau Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos nuostata, skirta valstybės tarnautojams, buvo panaikinta 2013 m. lapkričio 21 d. įstatymu (Nr. 4210/2013) iškėlus Graikijos Respublikai bylą dėl įsipareigojimų neįvykdymo (Graikijos Respublikos raštiškų pastabų 6–9 punktai).

7 — – Žr. prašymo priimti prejudicinį sprendimą 7 punktą.

21. Atsižvelgdama į šiuos argumentus, ji sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

Ar šioje byloje taikytinos direktyvų 96/34/EB ir 2006/54/EB nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jos prieštarauja nacionalinei nuostatai, kaip antai ginčijamai Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos nuostatai, kurioje numatyta, kad jeigu valstybės tarnautojo sutuoktinė nedirba arba nevykdo jokios profesinės veiklos, vyras neturi teisės į vaiko priežiūros atostogas, išskyrus atvejus, kai sutuoktinė pripažinta negalinčia prižiūrėti vaiko dėl sunkios ligos arba neįgalumo?

22. Per rašytinę proceso Teisingumo Teisme dalį pastabas raštu pateikė Graikijos Respublika, Europos Komisija ir ieškovas.

IV – **Vertinimas**

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pateikdamas savo klausimą, iš esmės nori sužinoti, ar Vaiko priežiūros atostogų direktyvą ir Vienodo požiūrio direktyvą reikia aiškinti taip, kad jos prieštarauja nacionalinės teisės nuostatai, pagal kurią teisėjas [vyras] neturi teisės išeiti vaiko priežiūros atostogų, jeigu jo sutuoktinė nedirba[8], išskyrus atvejus, kai ji pripažinta negalinčia prižiūrėti vaiko dėl sunkios ligos arba neįgalumo.

A – *Prejudicinio klausimo aiškinimas ir priimtinumas*

24. Pateiktame prejudiciniame klausime būtent apie *teisėjus* nekalbama, bet konkrečiai nurodomi *valstybės tarnautojai*. Kadangi pagrindinės bylos ieškovas yra teisėjas, o ne valstybės tarnautojas, norint tinkamai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui į prejudicinį klausimą, reikia jį aiškinti taip, kad jis būtų siejamas su teisėjais.

25. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas. Visų pirma tokiu ieškovo pagrindinėje byloje prieštaravimu[9], kad Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnis šioje byloje apskritai netaikytinas, negalima pagrįsti prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo.

26. Todėl siekiant pagrįsti minėto prašymo priimtinumą pagal SESV 267 straipsnį reikia, kad pateiktas klausimas būtų svarbus sprendimui priimti. Tačiau vertinti svarbą sprendimui yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prerogatyva, kurios Teisingumo Teismas iš esmės netikrina, nebent būtų akivaizdžių klaidų[10].

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo argumentuose tokio pobūdžio klaidų nenustatyta, nes, visų pirma, išsamiai pagrįsta, kodėl ginčijamas valstybės tarnautojams skirtas teisės aktas taikytinas teisėjams. Todėl prejudicinis klausimas nėra hipotetinis, nes yra ryšys su pagrindinės bylos ginču.

B – *Dėl Vaiko priežiūros atostogų direktyvos*

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš pradžių nori sužinoti, ar pagal Vaiko priežiūros atostogų direktyvą yra leidžiama, kad teisėjui, kurio sutuoktinė nedirba ir dėl sveikatos negali prižiūrėti vaiko, nebūtų suteiktos vaiko priežiūros atostogos.

8 — Pagal vokiečių terminologiją antroji prejudicinio klausimo alternatyva, būtent tai, kad sutuoktinė „nevykdo jokios profesinės veiklos“, įeina į pirmosios sąvokos „nedirba“ alternatyvos turinį.

9 — Aiškaus prieštaravimo dėl nepriimtinumo jis nepareiškia.

10 — Šiuo klausimu žr., pavyzdžiui, sprendimus *Križan ir kt.* (C-416/10, EU:C:2013:8, 54 punktas) ir *Quelle* (C-404/06, EU:C:2008:231, 19 ir paskesni punktai) ir mano išvadą sujungtose bylose *Airport Shuttle Express* (C-162/12 ir C-163/12, EU:C:2013:617, 18 ir paskesni punktai).

1. Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymas Graikijos teisėjams

29. Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymo sritis pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nėra apribota privačiais darbo santykiais. Direktyva dažnai taikoma ir viešajam sektoriui. Teisingumo Teismas valstybės tarnautojų atveju tai išsamiai išaiškino remdamasis vienodo požiūrio principu, kuriuo paremta ši direktyva, ir atsižvelgdamas į Bendrojo susitarimo 1 straipsnio 2 punktą [11].

30. Atitinkamos nuostatos turėtų būti taikomos ir teisėjams. Vaiko priežiūros atostogų direktyvoje valstybės tarnautojams yra nurodytas vos vienas kriterijus, pagal kurį galima daryti išvadą, kad Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymo sritis iš esmės negalioja teisėjams. Jei, kaip aiškiai pripažinta Sprendime *Chatzi* [12], į Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymo sritį patenka Graikijos valstybės tarnautojai, tai turi būti taikoma ir Graikijos teisėjams, kurių teisei išeiti vaiko priežiūros atostogų atitinkamai taikomi valstybės tarnautojams skirti teisės aktai.

31. Be to, teisėjo profesiniam statusui būdinga ypatinga teisinė prigimtis, kai teisėjas paskiriamas visam gyvenimui ir yra neliečiamas vykdydamas profesinę veiklą, neprieštarauja tam, kad teisėjai būtų įtraukti į Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymo sritį. Mat nėra aišku, kiek toks specifinis profesinis statusas, atsižvelgiant į vaiko priežiūros atostogų problematiką, galėtų lemti ypatumus, kurie pateisintų kitokį teisėjų vertinimą, palyginti su valstybės tarnautojais ir kitais samdomais darbuotojais.

32. Net jei, kaip Teisingumo Teismas nutarė Sprendime *O'Brien* [13] dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, nacionalinės teisės aktų leidėjas norėjo suteikti didelę diskreciją vertinant klausimą [14], ar teisėjai laikytini Vaiko priežiūros atostogų direktyvos apimamais darbuotojais, ir kiek jie tokiais laikomi, vis dėlto, siekiant įgyvendinti Sąjungos teisę atitinkančią direktyvą, reikėtų užtikrinti, kad „teisėjams „nebūtų nepagrįstai netaikoma Direktyva <...> ir Bendruoju susitarimu suteikiama apsauga“. Netaikyti šios apsaugos galima tik tuo atveju, jeigu <...> [teisėjo profesinio statuso] santykių pobūdis iš esmės skiriasi nuo santykių, kurie sieja dirbančius asmenis, pagal nacionalinę teisę patenkančius į darbuotojų kategoriją, ir jų darbdavius“ [15]. Graikijos teisėjai ir jų teisė į vaiko priežiūros atostogas neturi tokių iš esmės teisėjo profesijai būdingų ypatumų, nes bylai reikšmingu laikotarpiu šioms teisėms atitinkamai reikėjo taikyti Graikijos Valstybės tarnautojų įstatymą ir todėl atvejų panašumas yra akivaizdus vertinant ir pagal nacionalinę teisę.

2. Teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų pagal Vaiko priežiūros atostogų direktyvą

33. Graikijos Respublikos vyriausybė, remdamasi 1 straipsnio 1 dalies formuluote, kuria siekiama lengviau suderinti „dirbančių tėvų“ profesines ir šeimines pareigas, norėtų daryti išvadą, kad pagal Vaiko priežiūros atostogų direktyvą abu tėvai turėtų dirbti, kad apskritai galėtų turėti teisę išeiti vaiko priežiūros atostogų. Jeigu dirba tik vienas iš tėvų, minėtoji vyriausybė abejoja tuo, kad kyla klausimas dėl profesijos ir šeimos suderinamumo ir kad tai susiję su Vaiko priežiūros atostogų direktyvos tikslu.

34. Tačiau direktyvos formuluotė nebūtina turi būti aiškinama taip.

11 — Žr. Sprendimą *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534, 27–30 punktai) ir mano pastabas šioje byloje (EU:C:2010:407, 20 ir 21 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

12 — Žr. 11 išnašą.

13 — Sprendimas *O'Brien* (C-393/10, EU:C:2012:110, 41 ir paskesni punktai), susijęs su 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) (OL L 14, 1998, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 267), iš dalies pakeistos 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/23/EB (OL L 131, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 278, toliau – Direktyva 97/81), aiškinimu.

14 — Mano išvadoje byloje *O'Brien* nurodžiau, kad „darbuotojo“ sąvoką Vaiko priežiūros atostogų direktyvoje, atsižvelgiant į vienodo požiūrio principo ypatingą svarbą, Europos Sąjungoje reikia nustatyti savarankiškai, o Bendrajame susitarime dėl darbo ne visą darbo dieną diskrecija paliekama nacionalinės teisės aktų leidėjui (išvada byloje *O'Brien*, C-393/10, EU:C:2011:746, 25 ir paskesni punktai).

15 — Sprendimas *O'Brien* (C-393/10, EU:C:2012:110, 51 punktas).

35. Būtent direktyvoje numatyto Bendrojo susitarimo 1 straipsnio 1 dalyje kalbama apie „[tėvus]“ (vokiečių k. *Eltern*) daugiskaita, o ne *vieną* iš tėvų (vokiečių k. *Elternteil*). Tačiau direktyva susijusi su Bendrojo susitarimo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytais „asmenimis, [dirbančiais] moterimis ir vyrais“, o kiekvienas iš tėvų nėra vertinamas atskirai ir nėra nurodyta, ar atitinkami asmenys vienas su kitu susituokę ar ne.

36. Beje, Graikijos vyriausybės požiūris kelia teleologinių ir sisteminių abejonių, ypač Graikijos Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio aiškinimas, nurodant net tai, kad vieno iš *sutuoktinių* (vokiečių k. *Ehegatten*) teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų atitinkamai priklauso nuo kito sutuoktinio profesinės padėties, nepaisant abiejų tėvų tėvystės / motinystės (vokiečių k. *Elternschaft*).

37. Viena vertus, tai prieštarauja Bendrojo susitarimo 2 straipsnio 1 daliai, pagal kurią kiekvienas iš tėvų turi „individualią teisę į vaiko priežiūros atostogas“ [16]. Be to, šios teisės pagal Bendrojo susitarimo 2 straipsnio 2 dalį iš principo negalima perduoti [kitam asmeniui], o tai pabrėžia itin asmenišką [17] jos pobūdį, kuriam prieštarautų tai, jei teisės buvimas priklausytų nuo sutuoktinio arba vieno iš tėvų profesinės padėties.

38. Kita vertus, Bendruoju susitarimu siekiama abiem tėvams suteikti vienodas teises prisiimant šeiminę atsakomybę ir padrąsinti vyrus pasinaudoti teise į vaiko priežiūros atostogas [18]. Pagal tai abu tėvai, taip pat ir vyrai, turi turėti galimybę dalyvauti auklėjant savo vaiką, dėl to nepatirdami nepalankių profesinių pasekmių arba būti priversti atsisakyti profesinės veiklos.

39. Toks Vaiko priežiūros atostogų direktyvos aiškinimas gali būti pagrįstas Sprendimu *Chatzi*. Teisingumo Teismas jame teigia, kad teisė į vaiko priežiūros atostogas yra ne vaiko, o tėvų teisė [19]. Todėl Vaiko priežiūros atostogų direktyvą reikia vertinti žvelgiant iš vieno iš tėvų, o ne iš vaiko pozicijos. Todėl nekyla toks klausimas, ar vaiko priežiūra užtikrinama ir be tėvų atostogų vaikui prižiūrėti. Juo labiau, kad direktyva siekiama bet kuriam iš tėvų sudaryti galimybę nuspręsti patiems, kuris, tėvas ar motina – nepriklausomai nuo jo ar jos profesinės padėties – nori dalyvauti prisiimant šeimos atsakomybę už vaiko priežiūrą [20]. Būtent atsižvelgiant į tėvo vaidmenį taip siekiama paneigti tradicinį vaidmenų pasidalijimą auklėjant vaikus. Jei tėvui nesuteikiama teisė į vaiko priežiūros atostogas, kai jo sutuoktinė nedirba, tuomet kyla grėsmė sustiprinti įprastinį vyro ir moters vaidmenų pasidalijimą [21], o tai prieštarautų tikslui skatinti [22] moterų dalyvavimą profesiniame gyvenime ir palengvinti „grįžti [grįžimą] į darbą“ [23].

40. Tai, kad teisės aktų leidėjas vadovavosi individualios, bet kuriam iš tėvų priklausančios teisės vizija, aiškiai parodo teisės normos atsiradimo istorija.

41. Dar 1980 m. pradžioje Komisija ketino pateikti pirmąjį pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos dėl vaiko priežiūros atostogų ir atostogų dėl šeimos priežasčių [24], tačiau jis nebuvo priimtas. Taip pat ir 1984 m. [25] pataisytas projektas nesulaukė pakankamo pritarimo. Teisės istorijos ir teleologiniu požiūriu šie galiausiai nepriimti pasiūlymai vis tiek yra įdomūs. 1983 m. lapkričio 24 d. pasiūlymo 4 straipsnyje

16 — Sprendimas *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534, 33 punktas).

17 — Papildančioje Direktyvoje 2010/18 su pakeitimais Bendrojo susitarimo dėl tėvystės atostogų 2 straipsnio 2 punkte paaiškinama, kad ne mažiau kaip vienas tėvystės atostogų mėnuo turi būti neperkeliamas.

18 — Žr. Bendrojo susitarimo dėl vaiko priežiūros atostogų bendrųjų nuostatų 8 punktą.

19 — Sprendimas *Chatzi* (C-149/10, EU:C:2010:534, 34 punktas).

20 — Žr. Bendrojo susitarimo bendrųjų nuostatų 5 punktą.

21 — Žr. su 1976 m. vasario 9 d. Tarybos direktyva 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaukštinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu (OL L 39, 1976 2 14, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 187) susijusį Sprendimą *Roca Álvarez* (C-104/09, EU:C:2010:561, 34 punktas).

22 — Žr. Bendrojo susitarimo bendrųjų nuostatų 4 ir 7 punktus ir Bendrojo susitarimo preambulės 1 dalį.

23 — Žr. Bendrojo susitarimo bendrųjų nuostatų 5 punktą.

24 — COM(83) 686 final.

25 — COM(84) 631 final.

buvo aiškiai numatyta, kad vaiko priežiūros atostogos suteikiamos tam, kad tėvai galėtų pasilikti namuose prižiūrėti vaiką „vieni arba daugiausia“ patys. 1984 m. pakeisto pasiūlymo 4 straipsnio 2 dalyje buvo papildomai numatyta, kad vaiko priežiūros atostogų negalima suteikti „tuo pačiu metu abiem tėvams“. Tokio pobūdžio apribojimų aptariamame Bendrajame susitarime nėra. Tačiau valstybėms narėms taip pat nėra aiškiai draudžiama abiejų dirbančių tėvų teises į vaiko priežiūros atostogas reglamentuoti taip, kad jie negalėtų kartu išeiti bendrų vaiko priežiūros atostogų kartu. Į klausimą, ar Vaiko priežiūros atostogų direktyva neprieštarauja atitinkamam nacionalinės teisės aktui, gali likti neatsakyta, nes Graikijos valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečioje pastraipoje nekalbama apie abiejų dirbančių tėvų teisių [į minėtas atostogas] padalijimą laiko atžvilgiu, bet kalbama apie tai, kad vieninteliam dirbančiam iš tėvų vaiko priežiūros atostogos iš esmės gali būti nesuteikiamos nurodžius, kad jo sutuoktinis nedirba. Tokia nuostata prieštarauja Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamiems ir Bendrajame susitarime nurodytiems tikslams suteikti tėvams individualią teisę į vaiko priežiūros atostogas.

42. Graikijos vyriausybė taip pat negali remtis Bendrojo susitarimo 2 straipsnio 3 dalimi, nes pagal jį galimybės eiti vaiko priežiūros atostogų suteikimo sąlygos ir išsamios jų reglamentavimo taisyklės nustatomos valstybėse narėse. Šia nuostata valstybės narės nėra įgaliojamos vienam iš tėvų visiškai nesuteikti vaiko priežiūros atostogų, bet iš esmės pavyzdingai atsižvelgiama į teisėtus *darbdavio* įmonės organizavimo interesus, kuriuos reikia suderinti suteikiant vaiko priežiūros atostogas. Nekalbama apie tai, kad aplinkybė, jog sutuoktinis dirba, būtų išankstinė sąlyga suteikti vaiko priežiūros atostogas.

43. Tai, kaip Graikija supranta direktyvą, taip pat neleidžia išvengti piktnaudžiavimo teise. Tai, kad piktnaudžiavimas teise gali panaikinti Sąjungos teise pagrįstą teisinę padėtį, yra visuotinai pripažinta [26]. Taip pat gali būti, kad vienas iš tėvų vaiko priežiūros atostogas panaudos ne vaiko priežiūrai, taigi ne pagal tikslą. Tačiau prašyme priimti prejudicinį sprendimą neįžvelgiama požymių, kad vaiko tėvas vaiko priežiūros atostogas norėtų naudoti kitais tikslais nei pripažintieji Bendrajame susitarime.

44. Todėl atsižvelgiant į visa tai reikia pažymėti, kad Vaiko priežiūros atostogų direktyva įgyvendinamo Bendrojo susitarimo 2 straipsniu draudžiama nuostata, kurioje numatyta, kad teisėjas neturi teisės į vaiko priežiūros atostogas, jei jo sutuoktinė nedirba arba nevykdo jokios profesinės veiklos, išskyrus atvejus, kai ji pripažinta negalinčia prižiūrėti vaiko dėl sunkios ligos arba neįgalumo.

C – *Dėl Vienodo požiūrio direktyvos*

45. Toliau kyla klausimas, ar nacionalinė nuostata draudžiama ir pagal Vienodo požiūrio direktyvą.

46. Minėta direktyva valstybėse narėse siekiama įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą profesinėje srityje. Todėl joje yra įtvirtintas bet kokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl lyties draudimas. Pagal jos 14 straipsnio 1 dalies c punktą konkrečiai draudžiama diskriminuoti darbo sąlygų aspektu.

47. Kalbant apie direktyvos taikymą teisėjams, galima nurodyti Vaiko priežiūros atostogų direktyvos taikymo sritį [27] ir reikia patikrinti, ar ginčijama Graikijos nuostata, kuri dėl teisės į vaiko priežiūros atostogas susijusi su atleidimu nuo darbo ir darbo sąlygomis, kaip tai suprantama pagal Vienodo požiūrio direktyvą, nediskriminuojama dėl lyties.

26 — Žr. Sprendimą *Cadbury Schweppes ir Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 34–38 punktai).

27 — Žr. šios išvados 30 ir paskesnius punktus.

48. Pagal Valstybės tarnautojų įstatymo 53 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų vaiko tėvui suteikiama tik tuo atveju, jei jo sutuoktinė dirba pati arba dėl sveikatos problemų negali prižiūrėti vaiko, nors vaiko motinai panašus teisės į vaiko priežiūros atostogas apribojimas nenumatytas.

49. Kadangi šia nuostata numatytas teisės į vaiko priežiūros atostogas apribojimas aiškiai taikomas tik vaiko tėvui, yra tiesioginė diskriminacija dėl lyties, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punktą [28].

50. Tokios diskriminacijos negalima pateisinti pagal Vienodo požiūrio direktyvos 28 straipsnio 1 dalį, pagal kurią direktyva nepažeidžia nuostatų, reglamentuojančių moterų apsaugą, ypač nėštumo ir motinystės atžvilgiu. Ginčijama Graikijos nuostata nepatenka į šios [teisės] normos taikymo sritį, nes ja moteriai ne tik nesuteikiama ypatinga apsauga nėštumo ir motinystės atveju, bet priešingai, sutuoktiniui nesuteikiama teisė išeiti vaiko priežiūros atostogų.

51. Be to, Graikijos nuostata nėra pozityvi priemonė, kuria užtikrinamos lygios galimybės, kaip tai suprantama pagal Vienodo požiūrio direktyvos 3 straipsnį. Konkrečiai nėra aišku, ar tėvo nenaudai taikomas vaiko priežiūros atostogų apribojimas galėtų pasitarnauti sutuoktinės naudai ir pašalinti arba sumažinti esamą faktinę nelygybę. Veikiau netgi yra pavojus, kad tokio pobūdžio nuostata sustiprinamas tradicinis vaidmenų pasiskirstymas šeimoje ir apsunkinama dirbančios sutuoktinės integracija arba grįžimas į profesinę veiklą. Beje, Vienodo požiūrio direktyvos 11 konstatuojamojoje dalyje valstybės narės raginamos, siekiant geriau derinti pareigas šeimoje ir darbe, priimti tinkamas nuostatas dėl tėvystės atostogų *abiem* tėvams, nedarant jokio skirtumo dėl lyties.

52. Direktyvos 28 straipsnio 2 dalyje galiausiai aiškiai nurodoma Vaiko priežiūros atostogų direktyva, kurios nuostatų neturi apimti Vienodo požiūrio direktyva. Iš to darytina išvada, kad pagal Vaiko priežiūros atostogų direktyvą tėvui suteikta teisė į vaiko priežiūros atostogas negali išnykti dėl Vienodo požiūrio direktyvos ir nėra aiškus joks tokios tiesioginės diskriminacijos pateisinimas.

53. Todėl apibendrinant galima pažymėti, kad šioje byloje nagrinėjamas teisės aktas yra draudžiamas ir pagal Vienodo požiūrio direktyvos 14 straipsnio 1 dalį.

V – **Išvada**

54. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į prejudicinį klausimą atsakyti taip:

Direktyva 96/34 įgyvendinamo Bendrojo susitarimo dėl vaiko priežiūros atostogų 2 straipsnį ir Direktyvos 2006/54 14 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal juos yra draudžiama tokia nacionalinė nuostata, kurioje numatyta, kad teisėjas neturi teisės į vaiko priežiūros atostogas, jei jo sutuoktinė nedirba arba nevykdo jokios profesinės veiklos, išskyrus atvejus, kai ji pripažinta negalinčia prižiūrėti vaiko dėl sunkios ligos arba neįgalumo.

28 — Žr. Sprendimą *Griesmar* (C-366/99, EU:C:2001:648, 46 ir 56 punktai).